

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK BIAŁORUSKI
POZIOM PODSTAWOWY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3)**

GRUDZIEŃ 2013

Заданне 1.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Прикладовое rozwiązanie

Нельга забываць пра культурную спадчыну свайго народа.

Schemat punktowania

1 pkt – za podanie tezy

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.2. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Прикладовое rozwiązanie

Традыцыйнае мастацтва непарыўна звязана з існаваннем народа/нацыі, з яго гісторыяй, культурай і творчасцю. Калі няма традыцыйнай культуры – няма народа.

Schemat punktowania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.3. (0–3)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia).
--	---

Прикладовое rozwiązanie

а) самародкі – людзі з прыроднымі здольнасцямі, які выявіліся без адукацыі;

б) этнас – від устойлівай сацыяльнай групы людзей, які ўзнік гістарычна (племя, нацыя, народнасць);

в) менеджар – спецыяліст у данай галіне вытворчасці ў прадпрыемстве, які клапаціцца пра яго інтарэсы і фінансы;

Schemat punktowania

3 pkt – za poprawne wyjaśnienie trzech terminów

2 pkt – za poprawne wyjaśnienie dwóch terminów

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie jednego terminu

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.4. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Прыкладовое рэзюмэ

Аўтар артыкула звяртае нашу ўвагу на драматычнае становішча традыцыйнай беларускай культуры. Сучасны чалавек не мае часу, каб займацца, развіваць і культываваць трыдзіцыйную музыку і мастацтва. Дадатковай перашкодай з'яўляецца нецікаваць да традыцыі з боку грамадства і дзяржавы.

Схемат пунктова

2 pkt – за określenie stosunku autora i uzasadnienie swojego stanowiska

1 pkt – за określenie stosunku autora lub uzasadnienie swojego stanowiska

0 pkt – за бledną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.5. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Прыкладовое рэзюмэ

Аўтар лічыць, каб захавалі традыцыйную культуру, трэба ёю карыстацца з маленства.

Схемат пунктова

1 pkt – за правільнае прадставілі погляд аўтара

0 pkt – за бledną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.6. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.
--	--

Прыкладовое рэзюмэ

Жаданне падзяліцца ўспамінамі з іншымі людзьмі.

Схемат пунктова

1 pkt – за podanie jednej przyczyny

0 pkt – за бledną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.7. (0–2)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, potrafi wydzielić jego fragment i objaśnić ich sens i funkcję na tle całości.
--	--

Прыкладовое рэзюмэ

1. тут прайшло яго дзяцінства, юнацтва і сталыя гады;

2. тут пражыў радасць і смутак;

3. тут вучыўся;
4. заснаваў сям'ю.

Schemat punktowania

2 pkt – – za podanie czterech argumentów

1 pkt – za podanie dwóch argumentów

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.8. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2. 11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia).
--	--

Przykładowe rozwiązanie

1. Ідэя напісання кніжкі „Вандроўкі па маіх ваколіцах”;

2. Роля апісаных ваколіц у жыцці аўтара;

3. Здарэнні лёсу ў жыцці аўтара, якія змусілі яго пакінуць дарагую старану.

Schemat punktowania

1 pkt – za sformułowanie planu tekstu w trzech podpunktach

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Заданне 1.9. (0–1)

II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.9. Zdający wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu.
--	--

Rozwiązanie

Тэкст 1 – в) / публіцыстычным;

Тэкст 2 – г) / мастацкім

Schemat punktowania

1 pkt – za podanie dwóch poprawnych odpowiedzi

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Тэма 2.1: Лаяльнасць перад самім сабой, ці ў адносінах да бацькоў? Абмяркуй праблему і абгрунтуй свой погляд, адклікаючыся да ніжэй пададзенага фрагмента тэксту *Пінская шляхта* Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і цэлага твора. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. rozpoznaje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.10. rozpoznaje sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego.</p>

Kryteria oceny rozprawki

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	12	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	4	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	3	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		9	Uzasadnienie trafne i szerokie												
3	Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	6	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	1	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	1	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		4	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja zadania

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч – паэт, драматург, тэатральны крытык, заснавальнік беларускай нацыянальнай драматургіі, тэатра. Адным з больш вядомых і выдатных яго твораў з’яўляецца камедыя „Пінская шляхта”. Побач з асноўнай тэмай – выкрыццё царскай судовай сістэмы – В. Дунін-Марцінкевіч закранае ў сваім творы і іншыя праблемы. Адна з іх – тэма бацькоў і дзяцей. Гэта спрадвечная тэма. Яна прысутнічала ў творчасці пісьменнікаў, якія жылі да В. Дуніна-Марцінкевіча, якія жылі ў адзін з ім час, яе не абыходзяць і нашыя сучаснікі. У сваім сачыненні я паспрабую абмеркаваць, што павінна браць верх сярод маладых, закаханых людзей – лаяльнасць перад самім сабой, ці лаяльнасць у адносінах да бацькоў?

Прадстаўнікамі новага пакалення ў камедыі з’яўляюцца Грышка і Марыся. Яны дзеці збяднелых шляхцічаў. Маладыя людзі кахаюць адзін аднаго, даўно ўжо мараць пажаніцца. Але вось бяда, бацькі іх пасварыліся з-за таго, што адзін другога абазваў мужыком. Сварка завязалася ў такі моцны вузел, што каб развязаць яго і вырашыць, хто праў, а хто вінаваты, у мястэчка едзе з воласці станава прыстаў. Здавалася б, у Марысі і Грышкі няма ніякіх шанцаў на жаніцьбу – сварка бацькоў адаб’еца і на іх. Але на самой справе гэта не так. І Марыся, і Грышка лічаць сваіх бацькоў дзівакамі, смяюцца і асуджаюць прывязанасць бацькоў да шляхецкага звання, якое ім нічога не дае. Для Грышкі ж і Марысі шляхецтва – нішто, гэта проста „хвароба” іх бацькоў. „Што гэта за дур напад на бацькоў? – гаворыць дзяўчына, – п’яныя завяліся ды набіліся з сабою за шляхецтва, а мы з Грышкам праз тое гаруем і ныем”. Грышка і Марыся ўпэўненыя, што ніякая сварка бацькоў не паўплывае на іх адносіны. Выдатна відаць, што маладыя людзі, перад усім, лаяльныя перад самімі сабой. А менавіта таму, што вышэй за ўсе яны ставяць свае пачуцці. Сваё ічасце яны хочуць уладзіць за дапамогай станавога прыстава, якога задобрываюць хабарам. „Дык я ж завёз яму двух зайцоў, тры пары цецэрукоў ды кадобчык мёду. Ён усё прыняў ласкава і сказаў, што сёння ж прыедзе на разборку справы майго бацькі з тваім.” – гаворыць хлопец дзяўчыне. У час размовы з асэсарам Марыся захоўвалася нясмела і сарамліва, але рашуча заяўляла аб сваім пачуцці да Грышкі. У канцы канцоў, кемлівасць і разважлівасць маладых, а таксама ўплыў Кручкова дазволілі пагадзіцца бацькам і даць сваім дзецям бласлаўленне на шлюб.

Дык бачым, што Грышка і Марыся сваё ічасце паставілі вышэй за ўсе шляхецкія тытулы бацькоў. Не прасілі ў іх зразумення, але самі шукалі ічасця. Баяліся бацькоў, але хацелі пажаніцца. У канцы канцоў перамагла лаяльнасць закаханых у адносінах да саміх сябе.

Poziom wykonania

A. Sformułowanie stanowiska: 6 pkt. – stanowisko adekwatne do problemu, zdający wyraźnie formułuje jednoznaczny tezę, w której prezentuje własne stanowisko.

B. Uzasadnienie stanowiska: 12 pkt. – uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione (zdający odwołał się rzeczowo do tekstu, podał i omówił przykłady postaw, których zachowanie potwierdza postawioną tezę, uzasadnił przekonująco swoje zdanie).

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt. – brak błędów rzeczowych.

D. Zamyśl kompozycyjny: 4 pkt. – kompozycja funkcjonalna.

E. Spójność lokalna: 2 pkt. – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 3 pkt. – styl stosowny.

G. Poprawność językowa: 4 pkt. – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt. – zapis w pełni poprawny.

Тэма 2.2: Зрабі аналіз верша. Пастаў інэрпрэтацыйны тэзіс і абгрунтуй яго. Твая праца павінна налічваць не менш чым 250 слоў.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający: 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia); 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.5. odczytuje treści symboliczne utworu; 4.6. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcję; 4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworze; 4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto); 4.13. wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny.</p>

Kryteria oceny interpretacji utworu poetyckiego

A	Koncepcja interpretacyjna	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłowne	12	Uzasadnienie trafne i pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	4	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	3	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
4	Koncepcja niesprzeczna z utworem, ale niespójna i/lub obejmująca w większości znaczenia dosłowne	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione	1	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	1	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworem	4	Uzasadnienie częściowo trafne												
0	Brak koncepcji lub koncepcja całkowicie sprzeczna z utworem	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja zadania

Верш “Слуцкія ткачыхі”, у творчасці Максіма Багдановіча, займае адно з самых галоўных месцаў. Хоць невялікі па сваім аб’ёме, але змястоўны, поўны вобразаў твор закранае тэму гісторыі і нацыянальнай культуры Беларусі.

З гэтага твора мы можам даведацца пра тое, што ў феадальны перыяд Беларусь займала вядучае месца ў ткацтве. На Беларусі дзейнічалі шматлікія, вядомыя мануфактуры і працавалі там здольныя і таленавітыя ткачыхі, якія выконвалі шэдэўры сусветнага фармату - ткалі славуныя Слуцкія паясы. У тыя часы пояс быў элементам традыцыйнага параднага мужчынскага строю шляхты, паказваў на дабрабыт уладальніка. Паясы былі вельмі каштоўныя, выраблялі іх з шоўку і ўручную. Выдатную якасць паясоў і іх унікальнасць высока ацэньвалі багатыя людзі з найдалейшых куткоў свету, па іх заказу масцяравыя выконвалі ўзоры папулярныя ці характэрныя краіне і культуры заказчыка.

У сваім творы М.Багдановіч выдатна апісвае, як пад панскім прыгнётам маладыя і здольныя дзяўчаты доўгія гадзіны, і ўдзень, і ўночы ткалі паясы з узорамі чужымі для беларускай культуры. Паэт звяртае ўвагу чытача, што ў той гістарычны перыяд таксама мастацтва, у творы выступае ў вобразе маладых ткачых, павінна было дапасоўвацца да пануючай улады. Народнае мастацтва, якое цесна звязана з краінай, традыцыямі, наваколлем і мовай выкараніць вельмі цяжка, яно фарміравалася доўгімі стагоддзямі і з’яўляецца часткай тоеснасці народа. Некалькімі радкамі паэту ўдалося раскрыць глыбокае пачуццё нацыянальнай свядомасці і традыцыі, гэтага блізкага сэрцу:

“Цямнее край зубчаты бора...

І тчэ, забыўшыся, рука,

Заміж персідскага ўзора,

Цвяткок радзімы васілька.”

Цвяткок васілька ў творчасці М.Багдановіча набывае сімвалічнае значэнне агульнага, таго што зліваецца з паняццем Радзімы, Беларусі.

Верш пабудаваны без падзелу на строфы, са скрыжаванай рыфмай дзе вылучаюцца пяць чатырохрадкоўяў. Вобразнасць верша, яго меланхалійны настрой, паэту, удаецца стварыць супрацьпастаўленнямі: тут “родныя нівы, родныя хаты”, а там “панскі двор”, “яны, бяздольныя, узяты”, а там “смяецца поле, зіе неба”. Шматкроп’е ўведзянае паэтам ў радку: “Цямнее край зубчаты бора...” дае магчымасць кожнаму чытачу асабіста зрабіць працяг тых вобразаў, якія запаўняюць яго жыццё, успаміны, з’яўляюцца найдаражэйшымі ў яго сэрцы.

Верш “Слуцкія ткачыхі” мае агульнанацыянальны характар, які не толькі звяртае ўвагу на цяжкія ўмовы жыцця, у якіх апынуліся беларускія людзі, але таксама на сітуацыю мастацтва – гэтага вышэйшага, духоўнага дабрабыту людзей.

Poziom wykonania

A. Koncepcja interpretacyjna: 6 pkt. – koncepcja interpretacyjna niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłownie (znajduje potwierdzenie w tekście, obejmuje i łączy w całość odszukane przez piszącego sensy utworu).

B. Uzasadnienie tezy interpretacyjnej: 12 pkt. – trafne i pogłębione.

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt. – brak błędów rzeczowych.

D. Zamyśl kompozycyjny: 4 pkt. – kompozycja funkcjonalna (segmentacja i uporządkowanie tekstu zgodne z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi; wyodrębnione językowo i graficznie części pracy logicznie i konsekwentnie uporządkowane).

E. Spójność lokalna: 2 pkt. – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 3 pkt. – styl stosowny (środki językowe dostosowane do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi i sytuacji, celowo zastosowane konstrukcje składniowe oraz jednostki leksykalne; konsekwentne posługiwanie się jednym, wybranym stylem).

G. Poprawność językowa: 4 pkt. – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt. – zapis w pełni poprawny.